

**VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBOS PRIE SOCIALINĖS
APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
ĮVAIKINIMO SKYRIAUS
VYRIAUSIOJI SPECIALISTĖ
JURGITA JUODYTĖ**

**ĮGALIOŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ INSTITUCIJŲ 2016 M. VEIKLOS
LIETUVOJE ATASKAITA**

2017-05-05 Nr. 6-242
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus bei 1993 m. Hagos konvenciją „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“ (toliau – 1993 m. Hagos konvencija) Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, norintiems įvaikinti Lietuvoje, gali atstovauti centrinės įvaikinimo institucijos, paskirtos pagal 1993 m. Hagos konvenciją arba pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-162 patvirtintą Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašą (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. sausio 6 d. įsakymo Nr. A1-5 redakcija) (toliau – Tvarkos aprašas) užsienio valstybės institucijos, įgaliosos veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje (toliau – įgaliosos institucijos).

Įgaliotų institucijų, vykdančių tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje, veikla

Vadovaujantis Tvarkos aprašo 23.7. punktu, įgaliota institucija ir įgaliotas atstovas kasmet, ne vėliau kaip iki sausio 31 d., Tarnybai pateikia metų veiklos Lietuvos Respublikoje ataskaitą. Tarnyba pateiktus duomenis apibendrina, parengia bendrą ataskaitą bei aktualius klausimus, nurodytus įgaliotų institucijų atstovų ataskaitose, analizuoja bei aptaria kasmetiniame užsienio valstybių institucijų, įgaliotų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje, atstovų susitikime.

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje buvo 10 įgaliotų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą užsienio valstybių institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliosos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliosą instituciją.

2016 m. surengti 4 akreditacijos posėdžiai dėl užsienio valstybių institucijų įgaliojimų pratęsimo veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

2015 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje (toliau – SADM) vykusio komisijos posėdyje svarstytas klausimas dėl rekomendacijos pratęsti įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“. Komisija rekomendavo sustabdyti suteiktus įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“ ir spręsti klausimą dėl asociacijos įgaliojimų

atnaujinimo tik gavus Italijos kompetentingos institucijos, išdavusios akreditaciją „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ veikti tarptautinio įvaikinimo srityje, rekomendaciją. Tarnybos direktoriaus 2015 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. AK-1 Italijos įvaikinimo asociacijos „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje sustabdyti iki įsakymo dėl įgaliojimų Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“ veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje panaikinimo arba atnaujinimo priėmimo. 2016 m. spalio 19 d. SADM vykusio komisijos posėdyje svarstytas klausimas dėl rekomendacijos pratęsti įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“. Komisija rekomendavo atnaujinti Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“ įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje. Taigi Tarnybos direktoriaus 2016 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. AK-4 atnaujinti Italijos įvaikinimo asociacijai „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“ įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

2016 m. kovo–spalio mėnesiais surengti 4 akreditacijos posėdžiai dėl Kanados įvaikinimo agentūros „Loving Heart International Adoption Agency“, JAV įvaikinimo agentūros „The open door adoption agency, Inc“, JAV įvaikinimo organizacijos „Bethany Christian Services“ ir Italijos įvaikinimo organizacijos „AAA Associazione Adozioni Alfabeto“ įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje pratęsimo, vadovaujantis Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo, 2016-01-06 patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-5 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. A1-162 „Dėl įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Tvarkos aprašas) 10, 19 ir 32 punktais. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu sudarytai komisijai rekomendavus, Tarnybos direktorius priėmė sprendimą pratęsti aukščiau minėtoms 4 įgaliotoms institucijoms įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje, vadovaujantis Tvarkos aprašo nustatyta tvarka.

Žemiau lentelėje pateikti duomenys apie kiekvienos įgaliotos institucijos 2014–2016 m. įvaikinusių šeimų, įvaikintų vaikų, tarp jų ir įvaikintų vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, skaičius.

Valstybė	Atstovas	Įvaikinusių šeimų skaičius			Įvaikintų vaikų skaičius			Įvaikintų vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, skaičius		
		2014 m.	2015 m.	2016 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Italija	AFN-Azione per Famiglie Nuove Onlus	2	2	2	4	2	4	4	2	4
	Fondazione AVSI	13	6	16	17	9	22	17	9	22
	La Primogenita International Adoption	2	4	1	4	7	1	4	7	1
	Iš viso:	17	12	19	25	18	27	25	18	27
Ispanija	Familia Universal	1	3	2	1	4	3	1	-	-
JAV	Bethany Christian Services	5	1	-	11	2	-	11	-	-
	The Open Door Adoption Agency, Inc.	6	6	7	7	6	7	6	6	6
	Iš viso:	11	7	7	18	8	7	17	6	6
Kanada	Loving Heart International Adoption Agency	6	9	7	11	10	8	11	10	8
Naujoji Zelandija	Inter Country Adoption New Zealand	1	-	1	2	-	2	2	-	2
Švedija	Barnen Framfort Allt- Adoptoner (BFA-A)	9	13	9	9	16	11	7	16	10
Prancūzija	Agence Francaise d l'Adoption			1			2			-
	Iš viso			46			60			53

2016 m. 53 Lietuvos Respublikos (toliau – LR) piliečių ir užsienio valstybių piliečių šeimos, nuolat gyvenančios užsienio valstybėje ir Lietuvoje, įvaikino 67 be tėvų globos likusius vaikus, iš jų 39 berniukus ir 28 mergaites (2015 m. įvaikinti 62 vaikai, 2014 m. – 78 vaikai). Pabrėžtina, jog iš 67 įvaikintų vaikų, likusių be tėvų globos, 4 vaikus, likusius be tėvų globos, įvaikino 4 sutuoktinių poros, iš kurių vienas yra LR pilietis ir užsienio valstybės pilietis, nuolat gyvenantys LR, iš jų du buvo Italijos piliečiai, Ukrainos pilietis ir Prancūzijos pilietis. Šie likę be tėvų globos vaikai įvaikinti laikantis tarptautinio įvaikinimo taisyklių, tačiau Vilniaus apygardos teismo sprendimu šie vaikai buvo įvaikinti į Lietuvą. Taigi 63 vaikai, likę be tėvų globos, įvaikinti LR piliečių ir užsienio valstybių piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėje. Pastebima tendencija, kad į užsienio valstybes įvaikinamų vaikų skaičius 2016 m. išlieka mažėjantis, kaip ir anksčiau. Tam įtakos turi tai, kad didžioji dauguma galimų įvaikinti vaikų

apskaitoje yra vyresnio amžiaus (10–14 m. ir 15–17 m.) arba ikimokyklinio amžiaus (iki 3 m. ir 4–6 m.) vaikai, turintys įvairių ir (ar) rimtų sveikatos sutrikimų.

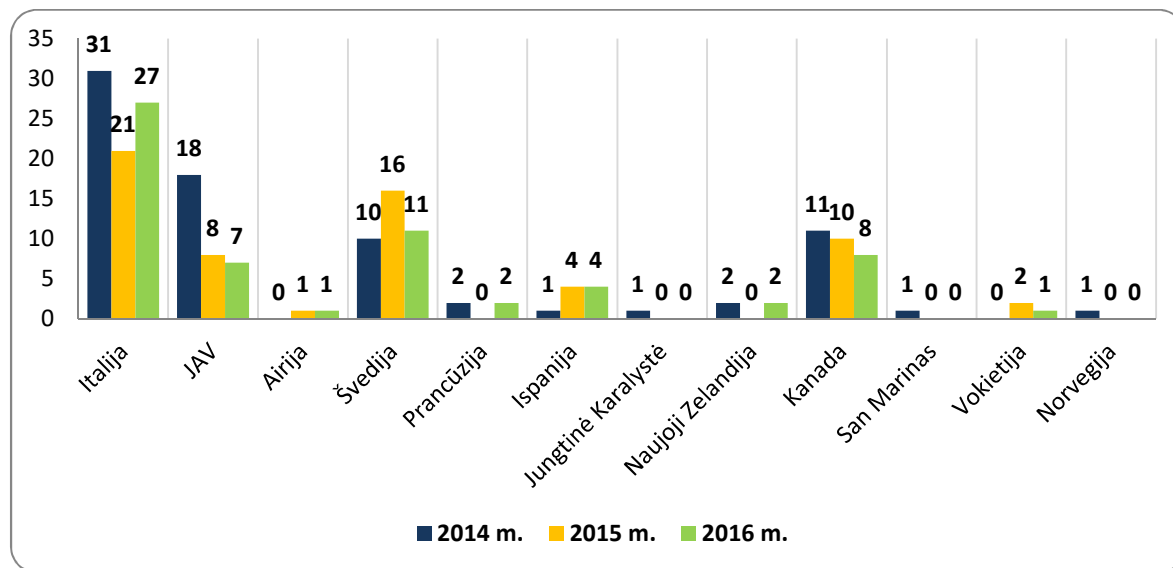
Be to, 2015 m. sausio mėnesį buvo sustabdyti Italijos įvaikinimo asociacijos „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje. Jie buvo atnaujinti 2016 m. spalio 21 d. (per šią organizaciją 2011 m. įvaikinti 39 vaikai, 2012 m. – 18, 2013 m. – 16, 2014 m. – 7 vaikai). Taigi iki 2016 m. spalio 21 d. tarptautinio įvaikinimo veiklą vykdė 9 įgaliosos veikti tarptautinio įvaikinimo srityje užsienio valstybių institucijos: 3 – Italijos, 2 – JAV, po 1 – Kanados, Švedijos, Ispanijos ir Naujosios Zelandijos.

Apibendrinant galima teigti, kad įvaikintų Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsienio valstybių piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienio valstybėse, vaikų skaičiaus mažėjimą 2016 m. nulėmė ne tik situacija galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, bet ir užsienio valstybių įgaliotų akredituotų įvaikinimo institucijų, per kurias kitų valstybių piliečių šeimos, nuolat gyvenančios užsienyje, gali kreiptis dėl vaikų iš Lietuvos Respublikos įvaikinimo, mažesnis skaičius.

2016 m. daugiausiai vaikų iš Lietuvos įvaikino Italijos, Švedijos ir Kanados piliečių šeimos. Pagal šį rodiklį JAV yra ketvirtoje vietoje (2014 m. JAV buvo antroje vietoje).

Ataskaitiniu laikotarpiu italų įvaikintų vaikų skaičius išlieka pakankamai aukštas, lyginant su įvaikintais vaikais į Švediją ir Kanadą. Pažymėtina, jog nežymiai mažėja kanadiečių įvaikintų vaikų skaičius (nuo 2014 m. – 3 vaikais).

63 įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal užsienio valstybę 2014–2016 m. matomas žemiau pateiktame paveikslėlyje.

Įgaliotų institucijų grįžtamosios informacijos teikimas

Tarnyba grįžtamąją informaciją apie užsienyje nuolat gyvenančių šeimų įvaikintus vaikus gauna pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-162 patvirtintą Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo (Lietuvos

Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. sausio 6 d. įsakymo Nr. A1-5 redakcija) 22.16. punktą.

2016 m. Tarnyba, analizuodama grįžtamąją informaciją, gautą iš akredituotų Lietuvoje užsienio valstybių įvaikinimo organizacijų ir užsienio valstybių centrinių institucijų, daugeliu atvejų stebėjo teigiamus vaikų integracijos į šeimą atvejus bei vaikų daromą pažangą (kalbos tobulėjimas, aukštesnis socialinių įgūdžių lygis, pagerėjusi sveikata ir emocinė būklė). Svarbu pastebėti, kad kiekvienu individualiu įvaikinimo atveju, esant problemoms šeimoje, sutuoktiniams bei jų įvaikintiems vaikams teikta specialistų pagalba, tėviai bendradarbiavo su jais, buvo lankstūs, atviri rekomendacijoms, kas sąlygojo sėkmingą situacijų baigtį.

Kitas grįžtamosios informacijos aspektas yra tas, kad visais tarptautinio įvaikinimo atvejais tėviai neslepia nuo įvaikių, jog jie yra įvaikinti. Sutuoktiniai atvirai pasakoja įvaikintiems vaikams apie jų kilmės šeimą ir apie tai, kaip jie atsirado tėvių šeimoje. Be to, dauguma užsienio piliečių šeimų pageidavo išlaikyti įvaikintų vaikų tarpusavio ryšius su broliais, seserimis ar kitais artimais giminaičiais. Šis ryšys yra palaikomas.

Ataskaitiniu laikotarpiu gautos 284 ataskaitos po įvaikinimo apie užsienio piliečių šeimų 389 įvaikintus vaikus bei jų adaptaciją kitose šalyse (2015 m. Tarnyba gavo iš viso 292 ataskaitas po įvaikinimo, 2014 m. – 335 ataskaitas). Iš jų 272 ataskaitas atsiuntė akredituotos Lietuvoje užsienio valstybių institucijos, 12 – užsienio valstybių centrinės įvaikinimo institucijos (3 ataskaitos gautos iš Airijos, 1 – iš Australijos, 5 – iš Prancūzijos, ir 3 – iš Vokietijos).

2016 m. gauta grįžtamoji informacija apie 2011–2016 m. įvaikintus vaikus. Visos akredituotos Lietuvoje užsienio valstybių įvaikinimo organizacijos nustatyta forma laiku ir sistemingai teikė Tarnybai grįžtamąją informaciją. Žemiau pateiktoje lentelėje matoma, kiek 2014–2016 m. ataskaitų po įvaikinimo pateikė akredituotos Lietuvoje užsienio valstybių įvaikinimo organizacijos.

Eil. nr.	Įvaikinimo institucija	Šalis	Pateiktų ataskaitų skaičius		
			2014 m.	2015 m.	2016 m.
1.	„AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“	Italija	83	13	49
2.	„Barner Framfor Allt–Adoptioner (BFA-A)“	Švedija	66	65	71
3.	„Azione per famiglie nuove–onlus“ (AFN)“	Italija	42	28	27
4.	„Fondazione AVSI“	Italija	41	83	25
5.	„Bethany Christian Services“	JAV	34	15	22
6.	„La Primogenita international adoption“	Italija	15	23	20
7.	„Inter country adoption New Zealand“ (ICANZ)	Naujoji Zelandija	10	7	3
8.	„Familia Universal“	Ispanija	9	7	8

9.	„Loving Heart International Adoption Agency“	Kanada	8	13	31
10.	„The open door adoption agency, Inc.“	JAV	6	28	14
11.	„Les Enfants de l'Esperance“	Prancūzija	4	-	2
Iš viso			318	282	272

Ataskaitų po įvaikinimo skaičius, palyginus trejų pastarųjų metų duomenis, išlieka panašus. Ši tendencija siejama su tarptautinio įvaikinimo skaičiais, kurie kasmet išlieka maždaug panašūs (2014 m. užsienio valstybių piliečių šeimos įvaikino 78 vaikus, 2015 m. – 62 vaikus, 2016 m. – 67 vaikus).

Ivaikintų vaikų, jų biologinių tėvų ir kitų giminaičių paieška

2016 m. Tarnyba gavo **42** prašymus, kuriuose šeimos (asmenys) prašė padėti jiems surasti įvaikių giminaičius, suteikti informacijos apie jų ar artimųjų įvaikinimą, tarpininkauti užmezgant įvaikinusios vaiką iš mūsų šalies užsieniečių šeimos ir likusių Lietuvoje jo brolių, seserų ar kitų artimųjų ryšį ir pan. Dėl jų Tarnyba kreipėsi į atitinkamus VTAS, VGN, užsienio įgaliotas institucijas ir kt. Visoms besikreipusioms į Tarnybą šeimoms (asmenims) ar jų atstovams pagal galimybes pateikta reikalinga informacija arba paaiškinta esama situacija, į kokias kitas įstaigas jos (jie) dar galėtų kreiptis.

Tarnybos parengtus atsakymus asmenims, analizuojamas situacijas galima suskirstyti į kelias grupes:

1. Tėviai ar jų įvaikinti vaikai dėl įvairių priežasčių ieškojo informacijos apie įvaikintų vaikų biologinius tėvus – 15 atvejų.
2. Ivaikinti vaikai ar neįvaikinti jų broliai / seserys teiravosi dėl galimybės palaikyti tarpusavio ryšius – 15 atvejų.
3. Biologiniai tėvai, seneliai ar kiti giminaičiai ieškojo informacijos apie įvaikintus vaikus – 12 atvejų.

Paminėtina, jog Tarnyba, analizuodama 42 prašymus, kuriuose šeimos (asmenys) prašė padėti jiems surasti įvaikių giminaičius, suteikti informacijos apie jų ar artimųjų įvaikinimą, tarpininkauti užmezgant įvaikinusios vaiką iš mūsų šalies užsieniečių šeimos ir likusių Lietuvoje jo brolių, seserų ar kitų artimųjų ryšį ir pan., atsižvelgė į kiekvieno gauto prašymo pobūdį ir (ar) turimą bei surinktą informaciją. Kai kuriais atvejais Tarnyba dar kartą kreipėsi į atitinkamas institucijas, siekdama pateikti pareiškėjams išsamius atsakymus.

IŠVADOS

1. 2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje buvo 10 įgaliotų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą užsienio valstybių institucijų, iš jų 4 – Italijos, 2 – JAV ir po 1 – Švedijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

2. 2016 m. 53 Lietuvos Respublikos piliečių ir užsienio valstybės piliečių nuolat gyvenančios užsienio valstybėje ir Lietuvos Respublikoje šeimos įvaikino 67 be tėvų globos likusius vaikus, iš jų 39 berniukus ir 28 mergaites (2015 m. įvaikinti 62 vaikai, 2014 m. – 78 vaikai). Iš 67 įvaikintų vaikų 4 vaikus, likusius be tėvų globos, įvaikino 4 sutuoktinių poros, iš kurių vienas yra Lietuvos Respublikos pilietis ir užsienio valstybės pilietis, nuolat gyvenantys Lietuvoje, iš jų du buvo Italijos piliečiai, Ukrainos pilietis ir Prancūzijos pilietis. Pastarieji vaikai Vilniaus apygardos teismo sprendimu įvaikinti į Lietuvą. Taigi 63 vaikai, likę be tėvų globos, įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių ir užsienio valstybių piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėse.

3. 2016 m. daugiausiai vaikų, netekusių tėvų globos, įvaikinta į Italiją (27 vaikai), Švediją (11 vaikų) ir Kanadą (8 vaikai) pagal vaikų, turinčių specialiųjų poreikių programą.

4. 2016 m. gautos 284 ataskaitos po įvaikinimo apie užsienio piliečių šeimų įvaikintų vaikų adaptaciją kitose šalyse, iš jų 272 ataskaitas atsiuntė akredituotos Lietuvoje užsienio valstybių institucijos, 12 – užsienio valstybių centrinės įvaikinimo institucijos.

5. 2016 m. Tarnyba gavo 42 šeimų (asmenų) prašymus padėti jiems surasti įvaikių giminaičius, suteikti informacijos apie jų artimųjų įvaikinimą, tarpininkauti užmezgant įvaikinusios vaiką iš mūsų šalies užsieniečių šeimos ir likusių Lietuvoje jo brolių, seserų ar kitų artimųjų ryšį ir pan.

Įvaikinimo skyriaus vyriausioji specialistė

Jurgita Juodytė